

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาผลของการใช้หนังสือนิทานภาพประกอบภาษามือในการอ่านคำภาษาไทย สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารตำรา หนังสือ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551
 - 1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 - 1.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางการอ่าน
2. นิทาน
 - 2.1 ความหมายของนิทาน
 - 2.2 ประเภทของนิทาน
 - 2.3 ลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก
 - 2.4 การแต่งนิทาน
 - 2.5 คุณค่าของนิทาน
 - 2.6 การเล่านิทานสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. การอ่าน
 - 3.1 ความหมายของการอ่าน
 - 3.2 องค์ประกอบของการอ่าน
 - 3.3 กระบวนการอ่าน
 - 3.4 ความสามารถในการอ่าน
 - 3.5 ความสำคัญของการอ่าน
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
 - 4.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
 - 4.2 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
 - 4.3 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
 - 4.4 ภาษามือ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 4-8) ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางในการนำไปปรับใช้ โดยกำหนด วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

วิสัยทัศน์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักการ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

- 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ
- 3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- 4) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
- 5) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 6) เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

จุดหมาย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
- 3) มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
- 4) มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 5) มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสำนึกที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญาจึงกำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ภาษาไทย
- 2) คณิตศาสตร์
- 3) วิทยาศาสตร์
- 4) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 5) สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6) ศิลปะ
- 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8) ภาษาต่างประเทศ

1.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ 5 มาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 12) ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียน เขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณ และสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษา ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางการอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ตาราง 1 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางการอ่าน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.4	1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองได้ถูกต้อง	♦ การอ่านออกเสียงและการบอกความหมายของบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองที่ประกอบด้วย
	2. อธิบายความหมายของคำ ประโยคและสำนวนจากเรื่องที่อ่าน	- คำที่มี ร ล เป็นพยัญชนะต้น - คำที่มีพยัญชนะควบกล้ำ - คำที่มีอักษรนำ - คำประสม - อักษรย่อและเครื่องหมายวรรคตอน

ตาราง 1 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.4		- ประโยคที่มีจำนวนเป็นคำพ้องเพย สุภาชิต ปริศนาคำทาย และเครื่องหมายวรรคตอน ♦ การอ่านบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ
ป.4	3. อ่านเรื่องสั้นๆ ตามเวลาที่กำหนดและตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน	♦ การอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น - เรื่องสั้น ๆ - เรื่องเล่าจากประสบการณ์
	4. แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	- นิทานชาดก - บทความ
	5. คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่านโดยระบุเหตุผลประกอบ	- บทโฆษณา - งานเขียนประเภทโน้มน้าวใจ
	6. สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน - ข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน - สารคดีและบันเทิงคดี
ป.4	7. อ่านหนังสือที่มีคุณค่าตามความสนใจอย่างสม่ำเสมอและแสดงความความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน	♦ การอ่านหนังสือตามความสนใจ เช่น - หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมกับวัย - หนังสือที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน
ป.4	8. มีมารยาทในการอ่าน	♦ มารยาทในการอ่าน

2. นิทาน

2.1 ความหมายของนิทาน ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของนิทานไว้ดังนี้

สัณห์พัฒน์ อรุณธารี (2542, หน้า 2) ให้ความหมายของนิทานว่า หมายถึง เรื่องที่มีผู้แต่งขึ้นใหม่ หรือเป็นการเล่าสืบต่อกันมา เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังเป็นสำคัญ และสอดแทรกคุณธรรมคู่ความรู้ประกอบ

สมศักดิ์ บริบูรณ์ (2542, หน้า 48) สรุปความหมายของนิทานไว้ ดังนี้

- 1) เป็นเรื่องที่ผูกขึ้น เพื่อเล่าสู่กันฟัง

- 2) เป็นเรื่องเล่าที่ใช้วาจาเป็นสื่อในการถ่ายทอดหรือเขียนทำนองการเล่าด้วยปากเปล่า
- 3) เป็นบทประพันธ์ที่มีลีลาการเล่าแบบเป็นกันเองทำนองการเล่าด้วยวาจา
- 4) เป็นเรื่องเล่าที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อความบันเทิงใจและมีสิ่งสนใจเป็นจุดประสงค์รอง

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545, หน้า 212) ให้ความหมายของนิทานว่า คือ เรื่องเล่าที่สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอาจเป็นเรื่องราวที่อิงตามจริง หรือเป็นเรื่องที่เกิดจากจินตนาการของผู้เล่าเองก็ได้ บางเรื่องอาจจะมีการแสดงอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เพื่อให้เกิดความตื่นเต้น สนุกสนาน บางเรื่องก็มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม เพื่อเป็นข้อคิด ข้อเตือนใจแก่ผู้ฟัง

มาณฑุ ถนอมศรี (2546, หน้า 30) กล่าวถึงนิทานไว้ว่า นิทาน เป็นหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินและความบันเทิงมักมีเนื้อหาสาระที่เปิดจากจินตนาการของผู้เขียนหรือเป็นเรื่องสมมุติสร้างขึ้นจากเค้าโครงและเหตุการณ์ต่าง ๆ มีการกำหนดหน้าที่ และบทบาทของตัวละครสถานที่เกิดเหตุ รวมไปถึงพฤติกรรมและความละเอียดสนใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นโดยไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นจริง เพียงแต่สร้างให้เกิดความสมจริงและเหตุผล

สรุปได้ว่า นิทาน หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาหรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสนุกสนาน สนองต่อความต้องการทางด้านจิตใจ ให้ข้อคิดเตือนใจและสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมประกอบความรู้ ใช้วาจาเป็นสื่อในการถ่ายทอดหรือเขียนทำนองการเล่าด้วยปากเปล่า

2.2 ประเภทของนิทาน

นิทานมีหลายประเภท โดยใช้เกณฑ์การแบ่งที่แตกต่างกันออกไป เช่น แบ่งตามเนื้อหาสาระ แบ่งตามยุคสมัย หรือแบ่งตามสถานที่เกิด เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาได้แบ่งนิทานตามรูปแบบต่างๆ ดังนี้

ซึ่งธวัช ปุณโณทก (2542, หน้า 13-18) ได้อธิบายว่านิทานพื้นบ้านแบ่งนิทานแบ่ง 7 ประเภท คือ

- 1) นิทานมหัศจรรย์ คือ นิทานจักรๆ วงศ์ๆ หรือนิทานประโลมโลก เช่น เจ้าชายถูกแม่เลี้ยงริษยาต้องออกจากเมือง เผอิญโชคไปยังดินแดนมหัศจรรย์ ปราบยักษ์ นกอินทรี และฝ่ายธรรมทั้งหลาย จนในที่สุดก็กลับมาครองเมืองอย่างสันติสุข

2) นิทานวีรบุรุษ เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องตามแนวปาวนิหิรียได้อ้างอิงชื่อบุคคลในประวัติศาสตร์ บุคคลที่เป็นวีรบุรุษประจำชาติหรือบุคคลสำคัญของเผ่าพันธุ์หรือของภูมิภาคนั้น เช่น เรื่องท้าวแสนปม เรื่องพระร่วง เป็นต้น

3) นิทานประจำถิ่น เป็นนิทานที่อธิบายความเป็นมาของท้องถิ่น ถึงแม้ว่าแนวเรื่องจะเป็นแนวปาวนิหิรีย แต่ปรากฏชื่อสถานที่ในท้องถิ่นจริง มีโบราณสถานจริง หรือมีหลักฐานเป็นสิ่งสำคัญของท้องถิ่นนั้นๆ จริง เช่น พระยาทรงพระยาพาน (พระปฐมเจดีย์) เรื่องตาม่องล่าย (ชื่อภูเขาในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์) เป็นต้น

4) นิทานอธิบายเหตุ เป็นนิทานที่อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายรูปร่างสัตว์และอธิบายความเป็นมาของพิธีกรรมต่างๆ นิทานเหล่านี้มุ่งอธิบายความเป็นมาของสรรพสิ่งต่างๆ ตามความเชื่อและทัศนะของคนไทย ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เช่น ทำไมเมล็ดข้าวจึงเล็ก ทำไมกระดองเต่าจึงแตก เป็นต้น

5) เทพนิยายหรือนิทานเทพปกรณัม เป็นนิทานที่เล่าความเป็นมาของโลก การกำเนิดโลกและจักรวาลตามทัศนะและความเชื่อของคนไทย และสรรพสิ่งต่างๆในโลก เรื่องเมขลา รามสูร เรื่องราหูอมจันทร์ เป็นต้น

6) นิทานสอนใจ บางครั้งเรียกว่า นิทานคติธรรม แนวเรื่องของนิทานจะยึดเรื่องคุณธรรม เช่น กตัญญู ความซื่อสัตย์ของตัวเอง ซึ่งให้เห็นว่า การประกอบคุณความดีจะได้รับผลดีทั้งในปัจจุบันและอนาคต

7) นิทานมุขตลก เป็นนิทานที่มุ่งให้ความขบขันแก่ผู้ฟัง ซึ่งจะนำมุขตลกมาจากเรื่องราวต่างๆ เช่น คนปัญญาโง่จากเรื่องศรีธนชโย เรื่องคนขี้เกียจได้ดี เป็นต้น

ดวงเดือน แจ่มสว่าง (2542, หน้า 4) กล่าวถึงการแบ่งประเภทของนิทานซึ่งมิได้มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัวแต่ก็ได้มีผู้รู้หลายท่านจัดแบ่งประเภทนิทานโดยใช้หลักการทางคติชนวิทยาเป็น 4 วิธีด้วยกัน

1) การแบ่งนิทานตามเขตพื้นที่ (Area) ซึ่งการแบ่งตามพื้นที่ ที่เชื่อกันว่าเป็นแหล่งกำเนิดของนิทาน ได้แก่ เขตอินเดีย เขตประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เขตชนชาติยิวในเอเชียไมเนอร์ เขตกลางระหว่างตะวันออกและตะวันตกหรือสลาวิก เขตรัฐต่าง ๆ แถบตะวันออกและทะเลบอลติก เขตแหลมสแกนดิเนเวีย เขตชนชาติที่พูดภาษาเยอรมัน เขตประเทศฝรั่งเศส เขตประเทศอิตาลี เขตประเทศอังกฤษ เขตสกอตแลนด์และไอร์แลนด์

2) การแบ่งนิทานตามรูปแบบ (Form) เป็นการจัดเอานิทานที่มีรูปแบบเดียวกัน เข้าเป็น ประเภทเดียวกันโดยมีหลักการพิจารณารูปแบบของนิทานตามลักษณะของเนื้อเรื่อง ซึ่ง นักคติชนวิทยาได้แบ่งนิทานตามรูปแบบไว้ สรุปได้ดังนี้

2.1 ตำนานหรือนิทานท้องถิ่น (Legends) มักเป็นเรื่องเหตุการณ์เดียว และเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมอันเป็นเรื่องราวประจำท้องถิ่นนั้น ๆ

2.2 นิทานปรัมปรา (Fairy Tales) เป็นเรื่องค่อนข้างยาวสมมุติว่าเกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่งเสมอมากขึ้นต้นว่า “กาลครั้งหนึ่ง” หรือ “นานมาแล้ว” เนื้อเรื่องประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับข้อห้ามหรือคำสั่งที่ผู้ใดขัดขึ้นต้องเกิดเภทภัย และการเกิดเหตุมักเกิดในครั้งที่สาม เสมอเรื่องตอนจบมักจบลงด้วยความสุข

2.3 เทพนิยาย (Myths) หมายถึงนิทานที่เทวดานางฟ้าเป็นตัวละครในนิทาน หรือเรื่องเกี่ยวกับกึ่งเทวดา เช่น นางไม้ เจ้าป่า เจ้าเขา เทพนิยายที่เรียกว่า มิธ (Myths) มีสองประเภทคือเทพนิยายที่เล่าเกี่ยวกับธรรมชาติ (Explanatory Myths) และเทพนิยายที่ไม่มีจุดมุ่งหมายอะไร นอกจากความสนุกสนาน เทพนิยายรูปแบบนี้จึงคล้ายคลึงกับนิทานปรัมปรา ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากความนิยมในวีรบุรุษประจำท้องถิ่นก่อน ต่อมาจึงยกย่องขึ้นเป็นเทวดา ในบางแห่งเทพนิยายที่เกี่ยวกับเทพเจ้าอาจเรียกว่า นิทานเทพปกรณัม

2.4 นิทานเรื่องสัตว์ เป็นนิทานที่ตัวเอกเป็นสัตว์แต่มีการกระทำและพูดได้เหมือนมนุษย์ มีทั้งสัตว์ป่าสัตว์บ้านและบางเรื่องก็มีมนุษย์เกี่ยวข้องด้วย นิทานสัตว์แบ่งได้เป็นสองประเภท คือนิทานประเภทเล่าซ้ำหรือเล่าไม่รู้จบ (Cumulative Tales) เช่น เรื่องยายกะตา เป็นต้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือคติธรรม (Fables) เป็นนิทานที่สร้างขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายจะสอนใจคน โดยเฉพาะ และกำหนดให้สัตว์เป็นตัวเอก เช่น นิทานอีสป บางตำราได้รวมเอานิทานชาดกเข้าเป็นนิทานคติธรรมด้วย

3) นิทานที่แต่งขึ้นใหม่ เป็นนิทานที่ผู้แต่งเรื่องขึ้นใหม่เพื่อให้สัมพันธ์สอดคล้องกับบทเรียนกิจกรรม หรือประสบการณ์ที่ผู้เล่าหรือผู้แต่งมุ่งหมายที่จะสร้างความคิดรวบยอด หรือมุ่งหมายที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมของผู้ฟัง นิทานที่แต่งขึ้นใหม่อาจจะแต่งขึ้นโดยอาศัยรูปแบบเก่าหรือรูปแบบใหม่ สอดแทรกพฤติกรรมและคุณธรรม ที่ต้องการให้เป็นประโยชน์แก่เด็ก ๆ มีการเน้นบทสนทนาโต้ตอบ มีการบรรยายกิริยาอาการของตัวละคร ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นลักษณะนิยาย เช่นเรื่อง แม่ไก่แดง สามสีอยากเป็นเสือ ไข่มุกขาว ฯลฯ หรือเป็นเรื่องชุด เช่น ชุด มาม่ามูเล่นชิงช้า น่องหมี่สร้างบ้าน ฯลฯ เนื้อเรื่องมักจะเน้นที่สภาพความเป็นจริงมากขึ้นกว่ารูปแบบเดิม

4) แบ่งนิทานตามดรรชนีอนุภาคหรือตามสารัตถะ เป็นการแบ่งนิทานตามแก่นของเรื่องซึ่งแก่นของเรื่องดังกล่าวมีลักษณะสำคัญ คือ

4.1 ตัวละครสำคัญในนิทานต้องมีลักษณะแปลกพิเศษ เช่น โง่ ฉลาด ขยันมากเกียจคร้านมาก เป็นสัตว์ประหลาด ฯลฯ

4.2 มีสิ่งพิเศษหรือเหตุการณ์พิเศษที่เป็นต้นเหตุให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น เช่น รongเท้าแก้ว ของวิเศษ การเสี่ยงทาย เวทมนต์คาถา ฯลฯ

4.3 นิทานเรื่องหนึ่งๆ อาจจะมีลักษณะเดียวหรือหลายๆ สารัตถะหนึ่งๆ จะต้องมีเพียงเหตุการณ์เดียว

วิลโด มาศจรัส (2545, หน้า 16-23) แบ่งประเภทของนิทานเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) นิทานภาษิต (Fable) นิทานภาษิตจะเป็นนิทานสั้นๆ มีตัวละครเป็นสัตว์ ตัวละครในนิทานภาษิตสามารถจำแนกได้ คือ

1.1 ตัวละครที่มีอำนาจ เช่น สิงห์โต เสือ ช้าง ตัวละครดังกล่าวจะได้รับการยกย่องให้เป็นเจ้าป่า

1.2 ตัวละครฝ่ายอธรรม แสดงถึงความเจ้าเล่ห์ ชีโกง เช่น สุนัขจิ้งจอกหมาป่า

1.3 ตัวละครที่มีสติปัญญาน้อย เช่น ลา

1.4 ตัวละครที่ซุกซน เช่น ลิง

1.5 ตัวละครที่แสดงถึงความมีอายุยืนและเชื่องช้า เช่น เต่า

1.6 ตัวละครที่มีความปราดเปรียว น่ารัก เช่น กระต่าย ไก่ป่า

2) นิทานเทพนิยาย (Fairy Tale) นิทานเทพนิยายจะมีตัวละครเอกเป็นมนุษย์ มีศักดิ์สูง เช่น เป็นเจ้าหญิง เจ้าชาย ถ้าเป็นคนธรรมดา ก็มักจะมีลักษณะพิเศษ เช่น รูปงาม เป็นต้น นิทานเทพนิยายของต่างประเทศที่คนไทยรู้จักกันดี คือ ซินเดอเรลล่า เจ้าหญิงนิทรา สโนไวท์กับคนแคระทั้งเจ็ด เป็นต้น ปัจจุบันนิทานเทพนิยายดังกล่าวมีผู้นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ การ์ตูนฉายเผยแพร่ไปทั่วโลก

3) นิทานชาดก นิทานชาดกเป็นนิทานที่มีอยู่ในคัมภีร์ที่เรียกว่า นิบาตชาดก ปัญญาสชาดก เป็นนิทานที่มีไว้ยกเป็นคำสอนของผู้แสดงธรรม เช่น เวลาพระภิกษุแสดงพระธรรมเทศนาก็จะมีการยกชาดกขึ้นมาขยายความให้เป็นข้อคิดเตือนใจ

4) นิทานชาวบ้าน (Folk Tale) นิทานชาวบ้านเป็นนิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมาแต่โบราณ เนื้อหาในนิทานมักจะอ้างอิงสถานที่อยู่จริงในท้องถิ่น เช่น เรื่องไกรทอง จะอ้าง

เหตุการณ์ในจังหวัดพิจิตร เขานางนอน อ้างเหตุการณ์ที่จังหวัดเชียงราย ตามองล่าม อ้าง เหตุการณ์สถานที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เกาะหนู เกาะแมว อ้างสถานที่ในจังหวัดสงขลา เป็นต้น

สรุปได้ว่านิทานมีหลากหลายประเภทตามลักษณะเด่นที่ปรากฏของตัวละครในนิทานและ ลักษณะการดำเนินเรื่องที่เกิดขึ้น การสอดแทรกเกี่ยวกับความเชื่อคติธรรม ไสยศาสตร์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและสิ่งที่เป็นจินตนาการ

2.3 ลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก

ในการศึกษาลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็กนั้น ผู้ที่จะนำนิทานไปใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้กับเด็กควรคำนึงถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่อเนื่องของ เอ็ดเวิร์ด แอล. ธอร์นไดค์ (ไวไลร์ตัน แสงศรี, 2548, หน้า 86-90) ธอร์นไดค์ มีหลักการว่า การเรียนรู้เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยสิ่งเร้าหนึ่ง อาจจะทำให้เกิดการตอบสนองได้หลายทาง แต่อินทรีย์จะเลือกการตอบสนองที่พอใจที่สุดไว้เพียงสิ่งเดียว เพื่อใช้ในการสนองครั้งต่อไป หรืออาจจะกล่าวได้ว่าการเรียนรู้เกิดจากการลองผิดลองถูก จนกว่าจะพบรูปแบบที่ดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด ธอร์นไดค์ได้สรุปกฎการเรียนรู้ ดังนี้

1) กฎแห่งความพร้อม (Low of Readiness) กฎนี้กล่าวถึงความพร้อมของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ รวมทั้งอวัยวะต่างๆในการเรียน เช่น ตา หู กล้ามเนื้อ ประสาท สมอง ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมดังกล่าวแล้วจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ ความพร้อมจำแนกออกเป็น 3 สภาพ คือ

1.1 เมื่อบุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือกระทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งแล้วได้กระทำ ย่อมเกิดความพอใจและเกิดการเรียนรู้

1.2 เมื่อบุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมหรือกระทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งแล้วไม่ได้กระทำก็จะเกิดความไม่พึงพอใจและไม่เกิดการเรียนรู้

1.3 เมื่อบุคคลไม่พร้อมจะแสดงพฤติกรรมแล้วถูกบังคับให้แสดง พฤติกรรมก็จะเกิดความไม่พอใจและไม่เกิดการเรียนรู้

2) กฎแห่งความฝึกหัด (Low of Exercise) มีหลักการว่าถ้าบุคคลได้กระทำหรือฝึกฝนและทบทวนบ่อยๆ ก็จะกระทำได้ดีและเกิดความชำนาญคงทน แต่ถ้ามิได้ฝึกฝนหรือทบทวนบ่อยๆ ก็จะกระทำสิ่งนั้นไม่ได้ดี กฎนี้แบ่งออกเป็น 2 กฎ คือ

2.1 กฎการใช้ (Low of use) เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว มีการนำไปใช้บ่อยๆ จะเกิดทักษะและการเรียนรู้ที่คงทนถาวรยิ่งขึ้น

2.2 กฎแห่งการไม่ใช้ (Low of Disuse) เมื่อผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แล้ว แต่ขาดการฝึกฝนจะทำให้การเรียนรู้ไม่คงทนถาวร หรือในที่สุดเกิดการลืมจนไม่เรียนรู้อีกเลย

3) กฎแห่งผล (Low of Effect) มีหลักการว่า ถ้าบุคคลใดได้กระทำให้สำเร็จแล้ว ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ก็อยากทำสิ่งนั้น หรืออยากเรียนรู้ แต่ถ้ากระทำแล้วไม่ได้ผลดีก็ไม่อยากกระทำหรือไม่อยากเรียนรู้อีก

2.3.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ (ไวไลร์ตัน แสงศรี, 2548, หน้า 118-119) บรูเนอร์ ได้เสนอแนวความคิดพื้นฐานของการเรียนรู้โดยการค้นพบ (Discovery Learning) ซึ่งเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเองแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทั้งในตัวของผู้เรียนและในสิ่งแวดล้อม ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิมให้เกิดความหมายใหม่ โดยใช้เครื่องมือในการค้นพบที่มีอยู่ 3 วิธี ดังนี้

1) วิธีเอนแอคทีฟ (Enactive Mode) เป็นวิธีที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจากการจับต้องสัมผัสวัตถุสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว รวมทั้งการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้

2) วิธีไอคอนนิค (Iconic Mode) เป็นวิธีที่ผู้เรียนรู้จักสิ่งของต่างๆ จากภาพความจำหรือใช้วิธีสร้างภาพขึ้นในใจเพื่อเรียนรู้สิ่งต่างๆ

3) วิธีที่ใช้สัญลักษณ์ (Symbolic Mode) วิธีที่ผู้เรียนได้ใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือความคิดรวบยอดที่ซับซ้อนและสามารถสร้างและตรวจสอบสมมุติฐานหรือทฤษฎีอันนำไปสู่พัฒนาการสูงสุดของความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลนั้นได้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนจะมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน การเรียนรู้จะเกิดจากการที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับความรู้เดิมแล้วนำมาสร้างเป็นความหมายใหม่

จากการนำทฤษฎีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้จะทำให้ครูผู้สอนสำรวจถึงความพร้อมและข้อจำกัดที่มีของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และเห็นถึงผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากความพึงพอใจ หากได้ฝึกฝนและทบทวนบ่อยๆ ก็จะทำให้เกิดความชำนาญและคงทนและอยากเรียนรู้เมื่อได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ส่วนการเรียนรู้ของบรูเนอร์ เป็นวิธีที่ใช้ภาพหรือสัญลักษณ์มาเป็นสื่อในการสร้างความเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือความคิดรวบยอดที่ซับซ้อน ซึ่งเด็กที่มี

ความบกพร่องทางการได้ยินใช้ภาษามือเป็นสัญลักษณ์ในการเรียนรู้และเรียนรู้ได้ดีในโดยผ่านประสาทสัมผัสในการมองเห็น

นอกจากนี้ สาวิตรี ฐัญเจริญ (2549, หน้า 30-31) ยังได้กล่าวถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการเด็กในแต่ละวัยที่มีความสนใจนิทานแตกต่างกัน ดังนี้

อายุ 2 - 4 ปี เด็กจะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางชอบฟังนิทานที่เกี่ยวกับสัตว์ และสภาพแวดล้อม

อายุ 4 - 6 ปี เด็กจะมีความสนใจตัวเองน้อยลงและหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมภายนอกมากขึ้น มีอารมณ์ขันชอบฟังนิทานเกี่ยวกับสัตว์ที่พูดได้

อายุ 6 - 8 ปี เด็กจะสนใจเรื่องเกี่ยวกับ เทวดานางฟ้า เรื่องลึกลับ และเริ่มสนใจเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติชอบเรื่องที่มีแง่ชวนสงสัย เด็กผู้ชายจะชอบการผจญภัยเด็กผู้หญิงจะชอบเรื่องภายในบ้าน

อายุ 8 - 10 ปี เด็กผู้หญิงยังคงชอบเกี่ยวกับนางฟ้าและบ้าน แต่เด็กผู้ชายจะสนใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์

อายุ 10 - 12 ปี เด็กผู้ชายจะชอบการผจญภัยลึกลับ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ชีวิตประวัติ ส่วนเด็กผู้หญิงยังคงสนใจชีวิตในบ้าน ธรรมชาติ เริ่มสนใจเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ

อีกทั้ง ลักษณะนิทานที่เหมาะสมกับเด็ก มีลักษณะ ดังนี้

1) เป็นเรื่องง่าย ๆ ใจความสมบูรณ์ในตัวเองมีการดำเนินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว เน้นเหตุการณ์อย่างเดียวให้เด็กพอคาดคะเนเรื่องราวได้บ้าง อาจสอดแทรกเกร็ดความรู้ที่ชวนให้เด็กสงสัย เพื่อให้เรื่องมีรสชาติน่าตื่นเต้นมากขึ้น

2) มีบทสนทนา มาก ๆ เพราะเด็กส่วนมากไม่สามารถฟังเรื่องราวที่เป็นความเรียงได้ดีพอ และภาษาที่ใช้ต้องสละสลวย และไม่ควรรู้ศัพท์แสง ควรใช้ภาษาง่าย ๆ

3) เป็นเรื่องที่เด็กมีความสนใจ เช่นเรื่องเกี่ยวกับเด็ก ครอบครัว สัตว์ หรือเรื่องที่เด็กจินตนาการตามได้

4) มีตัวละครเอก และตัวประกอบ ซึ่งตัวละครแต่ละตัว ควรเน้นให้เห็นลักษณะเด่น

5) เนื้อเรื่องควรสอดแทรกคติธรรมมีคติสอนใจ

6) เนื้อเรื่องไม่ยาวจนเกินไป จนทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย โดยปกติจะมีความยาวประมาณ 15 - 20 นาที

2.4 การแตงนิทาน

เทคนิคในการแตงนิทาน พรทิพย์ วินโกมินทร์ (2542, หน้า 37) กล่าวไว้ว่า ครูควรมีความสามารถในการแตงนิทานสำหรับเด็กได้เอง เพราะในบางครั้งครูอาจจะต้องแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้าในกรณีที่ไม่มินิกานเรื่องใดเหมาะสม หรือตรงกับเหตุการณ์นั้น ๆ ครูต้องแตงเรื่องขึ้นเองหลักในการแตงนิทาน ใช้หลักการเหมือนกับหลักในการเล่านิทาน สรุปได้ดังนี้

1) แตงเรื่องที่มีแนวคิดหรือเรื่องดี

1.1 เป็นเรื่องที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของเด็ก

1.2 เรื่องต้องสนุก ชวนติดตาม และจบลงอย่างมีความสุข

1.3 เป็นเรื่องที่มีคุณค่า ให้แง่คิดดี มีคติสอนใจ

1.4 เป็นเรื่องสั้น ๆ ง่าย ไม่ยาวเกินไป

1.5 ควรคำนึงถึงเพศของผู้ฟังด้วย เพราะเด็กต่างเพศกันจะชอบเรื่อง

ต่างกัน

2) เรื่องมีความเป็นจริง ผู้เรื่องแนบเนียน มีเหตุผลถูกต้อง สอดคล้องกัน

3) ตัวละครเป็นคนดี มีลักษณะที่ประทับใจของเด็ก และถ้าตัวละครเป็นเด็กที่อยู่ ในวัยเดียวกับผู้ฟัง เด็กจะประทับใจยิ่งขึ้น และจะนำตัวเองไปเทียบกับตัวละครนั้น

4) ต้องแตงให้เรื่องมีการเคลื่อนไหวไปมาตลอดทั้งเรื่อง ไม่ซ้ำซากจำเจ หรือให้ตัวละครพูดมากจนเกินไป จะทำให้น่าเบื่อ และควรแทรกอารมณ์ขันไว้ด้วย เด็กจะชอบมาก

5) เลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

ในขั้นตอนของการเขียนนิทาน สุคนธ์ สินธพานนท์ (2552, หน้า 161-162) กล่าวว่าผู้เขียนนิทานแต่ละคนย่อมมีขั้นตอนการเขียนตามรูปแบบของตนที่แตกต่างกันออกไป แต่มีขั้นตอนสำคัญที่คล้ายคลึงกัน มีดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายในการเขียน โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป เช่น ต้องการเขียนนิทานที่เป็นเรื่องสั้น ๆ หรือนิทานท้องถิ่น ต่อจากนั้นก็กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะว่า นิทานที่จะเขียนนั้นมีลักษณะเฉพาะอย่างไร เช่น เพื่อปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความกตัญญู หรือเพื่อเป็นการเตือนสติไม่ให้เกิดความประมาท ให้ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ให้เข้าใจและมีความรักชาติ หรือเพื่อให้เกิดความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2) วิเคราะห์คุณสมบัติของผู้อ่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายว่าอยู่ในวัยใด หรือถ้าเป็นนิทานที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนก็ต้องวิเคราะห์ว่า กลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับชั้นหรือช่วงชั้นใด เพื่อจะได้เขียนเนื้อหาสาระและสำนวนได้ตรงกับความต้องการของผู้อ่าน

3) กำหนดเค้าโครงเรื่อง ซึ่งประกอบด้วย การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่องโดยมีขอบเขตเนื้อหาสาระในแต่ละตอนที่ชัดเจน มีแก่นของเรื่อง เช่น เรื่องของความซื่อสัตย์ ก็จะมีเนื้อเรื่องที่เป็นแก่นของเรื่องแสดงถึงชีวิตของคนปฏิบัติโดยยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ถึงแม้ว่าจะมีสิ่งเข้ายวมนใจให้เกิดความโลภ ไม่ซื่อสัตย์ แต่บุคคลนั้นก็ยังมี ความมั่นคง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการกำหนดตัวละคร ฉาก ลีลาการใช้สำนวนภาษา เช่น เขียนแบบเรียบๆ กระชับรัดกุม หรือเขียนแบบปลุกเร้าจิตใจ เป็นต้น

4) กำหนดการประเมินผลว่า เมื่อเด็กๆ ได้อ่านหรือฟังนิทานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้อย่างไร เช่น เมื่ออ่านหรือฟังนิทานเรื่องนี้แล้วเด็กๆ เห็นความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นคนที่มีความมั่นคงในความซื่อสัตย์สุจริตแล้วนำไปประยุกต์ปฏิบัติตามตัวละครในเรื่อง

5) กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการร่างต้นฉบับนิทานในเรื่องนั้นๆ เช่น ในกรณีนำสถานที่ในแต่ละท้องถิ่นมาผูกเป็นนิทาน เช่น เขาตาม่องล่าย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อนุสาวรีย์พันท้ายนรสิงห์ เป็นต้น

6) ยกร่างต้นฉบับ เป็นการเขียนเนื้อหาสาระนิทานตามที่กำหนดเค้าโครงเอาไว้แล้ว การยกร่างครั้งแรกเมื่อจัดทำแล้วผู้เขียนควรได้อ่านทบทวน ตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหาสาระความสัมพันธ์ของตัวละครกับสถานที่ ฉาก เวลา สำนวนเหมาะสม ซึ่งอาจจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป ผู้เขียนนิทานควรให้ความสำคัญต่อการปิดเรื่องนิทาน ซึ่งอยู่ในตอนสุดท้ายของนิทาน กล่าวคือ ควรให้ผู้อ่านได้ข้อคิดสำคัญจากเรื่องที่อ่าน

7) ทดสอบต้นฉบับ โดยการนำนิทานที่ยกร่างเรียบร้อยแล้วไปให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมายอ่าน หรือนำไปเล่าให้เด็กซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อ让孩子แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในนิทานเรื่องนั้น

8) การปรับปรุงต้นฉบับ เมื่อได้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากตัวแทนกลุ่มเป้าหมายแล้วก็นำต้นฉบับไปปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนาให้สมบูรณ์ และถ้าต้องการความมั่นใจในคุณภาพของหนังสือนิทานเล่มนั้นก็อาจจะนำไปทดสอบกับผู้อ่านหรือนำไปเล่าให้เด็ก ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายอีกครั้งเพื่อจะได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์นำมาปรับปรุงนิทานให้มีคุณภาพที่ดีต่อไป

ในกรณีที่เป็นหนังสือควรมีภาพประกอบตามความเหมาะสมเพื่อสร้างความสนใจของผู้อ่านหรือทำให้เกิดจินตนาการตามเรื่องราวของนิทาน หรือมีความเพลิดเพลินจากการอ่านหนังสือ

ตัวอย่างนิทานที่ใช้ในการประกอบการเรียนการสอน เช่น ดวงใจไฟธรรม ความดี รถไฟ ใต้ดินที่รัก หิ่งห้อยใต้ต้นลำพู รางวัลเกียรติยศ ไบไม้แห่งความดี เด็กเอ๋ย เด็กดี โรงเรียนของ ครูช้าง บ้านสวนและลูกนกในกอดตะไคร้ กระจ่างทองแดนมหัศจรรย์ เป็นต้น

2.5 คุณค่าของนิทาน

สมศักดิ์ ปริบูรณ์ (2542, หน้า 59-62) กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของนิทานที่มีต่อเด็ก ดังนี้

1) เป็นเครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพในการชักจูงผู้เรียนให้คล้อยตาม เป็นตัวกระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในตัวผู้เรียน เป็นตัวกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกอันเป็นที่พึงประสงค์ของสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของผู้เรียน

2) เป็นเครื่องกระตุ้นและโน้มน้าวให้เด็กเปิดใจที่จะยอมรับพฤติกรรมด้านต่างๆ และตอบสนองความต้องการทางธรรมชาติของเด็กด้วย

3) เป็นตัวแบบในการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของเด็ก

สุคนธ์ ลินธพานนท์ (2552, หน้า 161) กล่าวถึงคุณค่าของนิทานที่มีต่อเด็กไว้ 7 ประการ ดังนี้

1) เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการฟังหรืออ่านนิทาน

2) เด็กได้พัฒนาการด้านภาษาจากการฟัง การอ่าน การพูดเล่าเรื่อง และสามารถเขียนสรุปข้อคิดจากนิทานได้

3) ช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์จากการฟังนิทานทำให้รู้สึกอบอุ่น ได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่า เช่น พ่อ แม่ ครู เพื่อน นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกให้เด็กเป็นผู้ฟังที่ดีและรู้จักแสดงออกอย่างเหมาะสม

4) ช่วยให้เด็กเกิดจินตนาการจากเรื่องราวที่ฟังได้ เช่น เรื่องสัตว์ ธรรมชาติ เป็นต้น

5) เนื้อหาสาระของนิทานบางเรื่องช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงามให้แก่เด็ก

6) ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็ก นิทานบางเรื่องจะมีเกร็ดความรู้ การปฏิบัติตนของตัวละครที่เป็นแบบอย่างในการกระทำกิจกรรมต่างๆ เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่เด็กวิธีหนึ่ง

7) การที่ครูผู้สอนเล่านิทานหรือให้นักเรียนอ่านนิทานเสมอ เป็นการฝึกให้เด็กมีสมาธิจดจ่อกับเรื่องที่ฟัง และเมื่ออ่านหรือฟังนิทานจบแล้ว ครูสามารถฝึกให้เด็กมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ข้อคิดสำคัญจากนิทานได้ และรู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2552, หน้า 157) ยังกล่าวถึงคุณค่าของนิทานที่มีต่อผู้อ่านไว้อีกว่า “นิทานเป็นหนังสือที่เป็นที่นิยมสำหรับผู้อ่านที่อยู่ในวัยเด็ก นิทานจึงมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนเป็นอันมาก ดังนั้นครูผู้สอนในปัจจุบัน จึงเห็นความสำคัญของการนำนิทานมาเล่าให้เด็กฟังหรือใช้นิทานเป็นสื่อในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ให้แก่เด็กและเยาวชน นอกจากนั้นนิทานยังมีคุณค่าต่อการฝึกทักษะการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียนให้แก่เด็ก การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีนิสัยในการรักการอ่าน การใฝ่รู้ อีกทั้งสร้างความเพลิดเพลินและความสนุกสนาน คลายความเครียดให้แก่ผู้อ่านหรือผู้ฟังนิทานด้วย”

คุณค่าและประโยชน์ของนิทานดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า นิทานช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และพัฒนาการทางด้านภาษาและเพิ่มประสบการณ์ทางด้านต่างๆที่เกิดจากการฟังและอ่านนิทานให้เกิดขึ้นกับเด็ก

2.6 การเล่านิทานสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

กล่าวถึง การเล่านิทานนั้นได้ผลทางจิตวิทยา เพราะเป็นกิจกรรมที่ก่อความสนใจทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง เป็นประสบการณ์การศึกษาหลายแง่ให้ความพึงพอใจด้วย ซึ่งนักเรียนการศึกษาเห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญในการตั้งต้น ติดตามและส่งเสริมต่อเนื่องในเรื่องใดก็ได้ทั้งสิ้น

คุณประโยชน์ที่สำคัญที่เห็นชัดในการเล่านิทาน คือการรู้ด้านภาษาการเรียนรู้ให้อ่านออกขึ้นกับประสบการณ์ทางภาษาของเด็กเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะโดยการได้รับฟังมาหรือมองเห็นได้เอง (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 149, 154-157) นอกจากนี้ กรมวิชาการ ได้กล่าวถึงวิธีการเล่านิทานสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนี้

2.6.1 ควรให้คำอธิบายล่วงหน้าก่อนถึงจุดเด่น จุดสำคัญของนิทาน เช่น “นิทานเรื่องนี้เป็นเรื่องของ...” แต่การนำความสำคัญมากล่าวล่วงหน้าต้องระมัดระวังในการเตรียม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเข้าใจเรื่องผิด หรือก่อดับสน หรือเปิดเผยประโยคสำคัญที่เป็นจุดสูงสุดของเรื่อง

2.6.2 หนังสือ วัตถุประกอบเรื่อง และสื่อทางสายตาที่นำมาใช้เป็นเครื่องประกอบรายการควรให้เด็กดูก่อนตั้งต้นเล่าเรื่อง การนำความสำคัญนี้มากล่าวช่วยช่วยให้เด็กได้ทราบว่ คำศัพท์ที่เป็นคำไข หรือกุญแจของเรื่องคืออะไร จะได้ตั้งหน้าตั้งตาคอยจับความได้ และช่วยให้มั่นใจด้วยว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องจะมีตัวละครใหม่มาขณะเรื่องดำเนินไป เด็กก็จะได้รับการเตรียมไว้ล่วงหน้าให้สามารถรับทราบการเปลี่ยนแปลงนี้ และที่สำคัญ คือเด็กจะได้เตรียมตนพร้อมเพื่อความรื่นรมย์ที่คาดหวังจะได้รับ

2.6.3 การเลือกเรื่องมาเล่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ควรพิจารณาตามข้อต่อไปนี้

1) ภาษาในเรื่องควรเป็นภาษาที่มีการเคลื่อนไหว มีการกระทำและอารมณ์ที่เปิดเผยมากกว่าการพรรณนาความด้วยภาษาลึกซึ้ง หรือสายโยงใยกับเรื่องที่จะดำเนินต่อไป

2) ประโยคที่มีรูปง่าย ๆ ศัพท์ง่าย ๆ และมีการซ้ำคำซ้ำความ

3) แก่นของเรื่องเป็นที่รู้จัก คู่สนทนาของเด็ก และเด็กสามารถเข้าใจได้

4) มโนคติในนิทานแต่ละเรื่องให้มีเพียงข้อเดียว เพื่อช่วยให้เด็กได้ผ่อนคลายอารมณ์โดยรู้อยู่แล้วว่า นิทานเรื่องนั้นจะเกี่ยวกับเรื่องอะไร

5) เรื่องที่ช่วยเพิ่มความรู้และทักษะในทางสังคม

6) หนังสือที่มีภาพชัดเจนช่วยให้เด็กมองเห็นและรู้จักว่าอะไรเป็นอะไร รู้ลักษณะตัวละคร และรู้เรื่องที่จะดำเนินไป

2.6.4 วิธีเล่า ผู้เล่าจำเป็นต้องฝึกเน้นในการแสดงกริยาท่าทางและสีหน้าแววตา เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ซึ่งสามารถมองเห็นได้

2.6.5 สารนิเทศที่ปรากฏแก่สายตา นั้น อาจใช้ภาพประกอบของเล่น ของจริงต่างๆ และผู้เล่าต้องเว้นจังหวะ ให้เวลาสำหรับเด็กที่จะละสายตาจากการอ่านริมฝีปาก เพื่อดูภาพและสิ่งต่างๆ ที่นำมาประกอบนิทาน ผู้เล่าต้องจำไว้ว่าอย่าพูดอะไรระหว่างเด็กกำลังมองไปยังภาพหรือสิ่งของ เด็กไม่สามารถจะมองภาพแล้วก็อ่านริมฝีปากพร้อมกันในคราวเดียว เพราะต้องการใช้สายตาเต็มเพื่อมองสิ่งที่ได้ฟังมา

2.6.6 ย่อมเป็นประโยชน์อย่างมากถ้าเล่านิทานไปซ้ำๆ และหยุดพักเป็นช่วงๆ เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจและแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อเรื่อง การหยุดเว้นระยะย่อมเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดตาม ผู้เล่าจำเป็นต้องทวนหรือกล่าวให้ง่ายขึ้นถ้าเห็นตรงจุดไหนของเรื่องเด็กแสดงอาการไม่เข้าใจ

2.6.7 ผู้เล่าต้องหันให้หน้าของตนให้มีแสงสว่างให้เห็นชัดเจน และอย่ามีอากัปกิริยาใดที่จะให้ไปบังปากของผู้เล่า เมื่อมีภาพแสดงก็ให้เห็นทั้งภาพทั้งตัวผู้เล่า รายการนิทานต้องสั้นและแตกออกเป็นช่วงๆ สั้นๆ เพื่อให้โอกาสเด็กได้ผ่อนคลาย

3. การอ่าน

3.1 ความหมายของการอ่าน

การให้ความหมายของการอ่านมีผู้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ ดังนี้

การอ่าน คือการบริโภค “คำ” ที่ถูกเขียนออกมาเป็นตัวหนังสือหรือสัญลักษณ์ โดยมีกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เริ่มมาจาก “แสง” ที่ถูกสะท้อนมาจากหนังสือ ผ่านเลนส์นัยน์ตา และประสาทตา เข้าสู่เซลล์สมองไปเป็นความคิด (idea) ความรับรู้ (perception) และความจำทั้งระยะสั้นและระยะยาว (memory) (ปานจิตต์ โภญจนาวรรณ และธนิกานต์ มาชะศิริรานนท์, 2544, หน้า 4)

การอ่าน คือ การรับรู้ข้อความในการเขียนของตนเองหรือของผู้อื่น รวมถึงการรับรู้ความหมายจากเครื่องหมายและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น สัญลักษณ์จราจร เครื่องหมายที่แสดงบนแผนที่ เป็นต้น ดังนั้นการอ่านจึงไม่ใช่การมองไปที่คำ หรือสัญลักษณ์และตัวหนังสือเท่านั้น แต่จะประกอบไปด้วยสมาธิ คือใจที่สงบนิ่ง การรับรู้ การจัดลำดับ และการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการรับรู้ เพื่อให้ได้สาระมากที่สุด

สนิท สัตโยภาส (2545, หน้า 92)กล่าวถึงความหมายของการอ่าน ไว้ว่า การอ่าน หมายถึง การมองดูตัวอักษรแล้วถ่ายทอดความหมายจากตัวอักษรออกเป็นความคิดหรือสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เมื่อถึงเวลาอันควร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 1364) ได้ให้ความหมายของคำว่า อ่าน หมายถึง ว่าตามตัวหนังสือ, ถ้าอ่านออกเสียงด้วย เรียกว่า อ่านออกเสียง, ถ้าไม่ต้องออกเสียง เรียกว่า อ่านในใจ ; สังเกตหรือพิจารณาดูเพื่อให้เข้าใจ เช่น อ่านสีหน้า อ่านริมฝีปาก อ่านใจ

จึงสรุปได้ว่าความหมายของ การอ่าน หมายถึง การรับรู้ข้อความหรือสัญลักษณ์ เครื่องหมายต่างๆ จากการสังเกต พิเคราะห์ จัดลำดับ และประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการรับรู้ด้วย เซอร์บัญญัติอรอบด้าน

3.2 องค์ประกอบของการอ่าน

ผกาศรี เย็นบุตร (2542, หน้า 18-19) กล่าวถึงองค์ประกอบของการอ่าน ไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะฝ่ายรับ (receiver) ในการสื่อสาร เมื่อผู้อ่านแปลสัญลักษณ์ (ตัวหนังสือ ภาพ สัญลักษณ์ต่างๆ) ออกมาเป็นความคิด ความรู้ ความเข้าใจ แล้วจึงนำไปใช้ การสื่อสารสำหรับทักษะการอ่านจึงมีองค์ประกอบ 5 อย่าง ดังต่อไปนี้ คือ

3.2.1 ผู้อ่าน เป็นผู้รับสารด้วยการใช้สายตาอ่านสัญลักษณ์

3.2.2 สาร ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือ เรื่องราวจากหนังสือจะให้ความคิดแก่ผู้อ่าน อ่านไม่ออก ตัวหนังสือไม่ชัดเจน อ่านไม่เข้าใจ การอ่านก็ล้มเหลวได้

3.2.3 ความหมายจะมีอยู่ในสารที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องเข้าใจความหมาย เช่น ความหมายประจำคำ ประโยค ความหมายโดยนัย ฯลฯ

3.2.4 การเลือกความหมาย ความหมายที่ปรากฏในสารอาจมีความหมายที่เด่นชัดเพียงความหมายเดียว หรือมีได้หลายความหมาย เป็นหน้าที่ของผู้อ่านจะต้องเลือกความหมายไปใช้ให้ตรงกับจุดประสงค์ในการอ่าน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนมาก

3.2.5 การนำไปใช้ จะทำให้การอ่านเกิดประโยชน์อย่างยิ่งหากผู้อ่านนำความหมายที่ได้จากการอ่านไปใช้ เช่น คำแนะนำในการใช้ยา การทำงานอดิเรก วิธีการอ่านหนังสืออย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ในกระบวนการอ่านนั้น จะต้องครบถ้วนทั้งการอ่านออก อ่านได้ อ่านแตก และอ่านเป็น เพราะการทำความเข้าใจตัวอักษร ความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความเข้าใจในสารที่แทรกมา และการนำความรู้่ออกใช้นั้นต้องเริ่มต้นตั้งแต่การอ่านเข้าใจ รับรู้สารที่สอดแทรกทั้งโดยนัยและบริบท

3.3 กระบวนการอ่าน

การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยการส่งสาร และการรับสารเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านในลักษณะของการสื่อความหมายถึงกัน การอ่านจึงเป็นความพยายามทำความเข้าใจความหมายของข้อความที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อสารกับผู้อ่าน การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องทั้งทางกาย คือ การมองเห็นตัวอักษร และทางสมอง คือ การเข้าใจความหมายของตัวอักษรและการแปลความหมายตัวอักษรนั้น

ตามทฤษฎีของ William S. Gray (1948, p. 10 อ้างอิงใน กรมวิชาการ, 2546, หน้า 59-60) ได้แสดงกระบวนการอ่าน ดังนี้

3.3.1 การรู้จักคำ การรู้จักคำกับการสะกดคำได้ไม่เหมือนกัน บางคนสะกดคำได้ โดยไม่รู้ความหมายก็มีเพราะจำเอา ซึ่ง Gates (1949, p.3 อ้างอิงใน กรมวิชาการ, 2546, หน้า 60) เรียกการรู้จักคำว่า “decoding” หรือคำไทย เรียกว่า “ถอดความ” ซึ่งมีลำดับ ดังนี้ คือ

- 1) จำคำศัพท์ได้ (โดยการท่องจำเป็นส่วนใหญ่)
- 2) ถ่ายทอดเสียงได้ คือ โยงหน่วยเสียงกับหน่วยคำ และประสมเสียงได้นั้นคือเห็นคำแล้วออกเสียงได้ถูกต้อง
- 3) ถ่ายทอดความหมายของคำต่างๆ ในบริบทนั้นได้

3.2.2 เข้าใจความหมายของคำ วลี และประโยค คือ เมื่อเห็นคำต่างๆ ซึ่งประกอบเป็นข้อความแล้วเข้าใจความหมายไปตามลำดับ โดยเน้นว่าผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์เดิมของตนมาช่วยตีความหมายของคำในบริบทนั้น นอกจากนั้นผู้อ่านต้องพิจารณาจุดประสงค์ของผู้เขียน อคติ หรือความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เข้าใจด้วย

3.2.3 ชั้นปฏิบัติการ คือการอ่านไปคิดไปว่าผู้เขียน หมายถึงอะไรแน่ในกรณีที่ข้อเขียนหนึ่งอาจมีนัยได้มากกว่าหนึ่งนัย ต้องอ่านโดยมีทั้งสติปัญญาและความรู้สึก ประเมินได้ว่าข้อความนั้นผู้อ่านจะยอมรับหรือปฏิเสธ ด้วยเหตุผลใด ชั้นนี้ต้องอาศัยดึงประสบการณ์เดิมมาช่วยประกอบการพิจารณา

3.2.4 บุรณาการ ชั้นนี้ผู้อ่านต้องตีความหมายจากข้อความที่อ่านไปสร้างความคิดใหม่ได้อย่างที่เรียกว่าเกิด “ประจักษ์” ขึ้น อาจทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับเรื่องหนึ่งๆ ไปเลยหรือเกิดความสนใจใหม่ๆ ขึ้นมาแล้วศึกษาโดยละเอียดต่อไป

ดังนั้น กล่าวได้ว่า การอ่านประกอบด้วยกระบวนการสองกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการทางกาย คือ เมื่อร่างกายตอบสนองต่อสัญลักษณ์ที่สายตามองเห็น แล้วส่งผ่านข้อมูลที่ได้รับไปยังสมอง กระบวนการทางสมองจะแปลความหมายของสัญลักษณ์ที่ได้รับรู้ ดังนั้นในขณะที่สายตากวาดไปตามตัวอักษร สมองก็จะแปลความหมายในทันที เมื่อเป็นเช่นนั้นทั้งกระบวนการทางกายและกระบวนการทางสมองจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน เพียงแต่กระบวนการทางสมองขึ้นอยู่กับกระบวนการทางกาย เพราะการรับรู้ทางสายตาเป็นการเริ่มต้นกระบวนการในการอ่าน (दनया वंस्त्नश्चय, 2542, หน้า 6)

3.4 ความสามารถในการอ่าน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2543, หน้า2)กล่าวถึง ความสามารถในการอ่าน หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ คำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความและเรื่องราวของสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายของสารได้

ชานะ บุชาสุข (2546, หน้า 51) กล่าวว่า ความสามารถในการอ่านเป็นความสามารถในการแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำหรือความคิด แล้วนำความคิดไปใช้ประโยชน์

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุป ความหมายความสามารถในการอ่าน หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจและแปลความหมาย อักษร คำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความและเรื่องราวของสาร ที่สามารถบอกความหมายและนำไปใช้ประโยชน์ได้

3.5 ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่งต่อชีวิตของคนเรา เพราะการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ทั้งปวง นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศี สีหอำไพ (2520, หน้า 63-64 อ้างอิงใน ผกาศรี เย็นบุตร, 2542. หน้า 12) กล่าวถึงคุณค่าของการอ่านหลายประการ โดยเฉพาะกับนักเรียน นิสิต เช่น

- 1) ช่วยให้เป็นคนเรียนเก่ง เมื่ออ่านเก่งแล้วก็จะเรียนวิชาต่างๆ ได้ดี
- 2) ช่วยให้เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะได้อ่านเอกสาร ที่ให้ความรู้ในการปรับปรุงงานของตนอยู่เสมอ
- 3) ช่วยให้ได้รับความบันเทิงในชีวิตมากขึ้น เพราะได้อ่านวรรณกรรมดีๆ ที่ให้ความเพลิดเพลินในยามว่าง
- 4) ช่วยทำให้เป็นผู้ที่สังคมยอมรับ เพราะผู้ที่อ่านหนังสือมากจะรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี
- 5) ช่วยทำให้เป็นคนที่น่าสนใจ เพราะผู้ที่อ่านหนังสือมากจะมีความคิดนึก กว้างขวางสามารถแสดงความรู้ ความคิดเห็นต่างๆ ได้ในทุกที่ทุกแห่งทุกเวลา

สนิท สัตโยภาส (2545, หน้า 93) กล่าวว่า การอ่านช่วยทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ มีความรอบรู้ไม่แคบเฉพาะเรื่อง ช่วยพัฒนาความคิดและยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้น เป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า ช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพและช่วยให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ ช่วยแก้ปัญหา ทำให้เกิดความจรรโลงใจและได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อย่างมีคุณค่า

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2546, หน้า 89) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านจะมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ผู้ใดมีความสามารถในการอ่านหนังสือเป็นพิเศษ มักจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในอาชีพและในชีวิตมากกว่าคนที่อ่านหนังสือได้น้อยและอ่านช้า โลกปัจจุบันเรียกได้ว่าเป็นโลกของการอ่าน เพราะการอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมทุกประเภททุกแห่ง ทั้งนี้เพราะในการสื่อสารซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวันต้องอาศัยการอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของเรา สิ่งที่เราจะต้องอ่านในชีวิตประจำวันจึงมีมากมาย เราจะต้องรู้จักเลือกอ่าน จับใจความให้ได้ในเวลารวดเร็ว จึงประหยัดเวลา ได้ผลจากการอ่านคุ้มค่า มีบางคนกล่าวว่า อาหารหล่อเลี้ยงร่างกาย การอ่านหล่อเลี้ยงสมอง ถ้าต้องการให้สมองเจริญเติบโตก็ต้องอ่านมาก

4. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

4.1 ความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นเด็กที่มีลักษณะพิเศษทางกายภาพหรือพฤติกรรม ผิดไปจากสภาพปกติทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ หรือสังคม นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาหลายท่าน จึงได้ให้คำจำกัดความ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนี้

ผดุง อารยวิญญู (2542, หน้า 21) ให้คำจำกัดความเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินซึ่งอาจจะเป็นเด็กหูตึงหรือเด็กหูหนวกก็ได้

เด็กหูหนวกหมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป วัดด้วยเสียงบริสุทธิ์ ณ ความถี่ 100, 1000 และ 2000 เฮิรตซ์ ในหูข้างดีกว่าเด็กไม่สามารถใช้การได้ยิน ให้เป็นประโยชน์เต็มประสิทธิภาพในการฟัง อาจเป็นผู้ที่สูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิดหรือเป็นการสูญเสียการได้ยินในภายหลังก็ตาม

เด็กหูตึง หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยิน ระหว่าง 26-89 เดซิเบลในหูข้างดีกว่า วัดโดยใช้เสียงบริสุทธิ์ความถี่ 500, 1000 และ 2000 เฮิรตซ์ เป็นเด็กที่สูญเสียการได้ยินเล็กน้อยไปจนถึงการได้ยินขั้นรุนแรง

เดซิเบล เป็นหน่วยวัดความดังของเสียง เสียงที่มีความดังมากมีหน่วยเดซิเบลสูง เสียงที่มีความดังค่อย มีหน่วยเดซิเบลต่ำ เช่น เสียงกระซิบ มีความดังประมาณ 10-20 เดซิเบล เสียงพูดที่ได้ยินชัด มีความดังประมาณ 60 เดซิเบล เสียงมอเตอร์ไซค์ขณะเร่งเครื่องอาจมีความดังถึง 110 เดซิเบล

ศรียา นิยมธรรม (2544, หน้า 23-24) ได้จัดแบ่งระดับการได้ยินออกเป็น 6 ระดับ กล่าวหาว่า ผู้ที่สูญเสียการได้ยิน หรือผู้ที่มีความบกพร่องจากการได้ยิน หมายถึง ผู้ที่เริ่มได้ยินเสียงเกิน 25 เดซิเบล ขึ้นไป ดังแสดงในตาราง

ตาราง 2 แสดงระดับการได้ยิน

ระดับ	การได้ยิน	ค่าเฉลี่ยระดับเริ่มได้ยินเสียงบริสุทธิ์ที่ความถี่ 500, 1000, 2000 เฮิรตซ์ (เดซิเบล) ในหูข้างที่ดีกว่า	ความสามารถในการเข้าใจ
1	ปกติ	ไม่เกิน 25 เดซิเบล	ได้ยินเสียงพูด เสียงกระซิบเบาๆ ไม่ลำบากในการรับฟังคำพูด

ตาราง 2 (ต่อ)

ระดับ	การได้ยิน	ค่าเฉลี่ยระดับเริ่มได้ยินเสียง บริสุทธิ์ที่ความถี่ 500, 1000, 2000 เฮิรตซ์ (เดซิเบล) ในหูข้างที่ตีกว่า	ความสามารถในการเข้าใจ
2	หูตึงเล็กน้อย	26-40 เดซิเบล	ไม่ได้ยินเสียงพูดเบาๆ แต่ได้ยินเสียงปกติ
3	หูตึงปานกลาง	41-55 เดซิเบล	ไม่ได้ยินเสียงพูดปกติ ต้องพูดดังกว่าปกติจึงจะได้ยิน
4	หูตึงมาก	56-70 เดซิเบล	พูดเสียงดังแล้วไม่ได้ยิน
5	หูตึงรุนแรง	71-90 เดซิเบล	ต้องตะโกนหรือใช้เครื่องขยายเสียงจึงจะได้ยินและได้ยินไม่ชัด
6	หูหนวก	91 เดซิเบลขึ้นไป	ตะโกนหรือขยายเสียงพูดแล้วยังไม่ได้ยินและไม่เข้าใจความหมาย

สอดคล้องกับการให้นิยามการศึกษา จากการศึกษาของ Moores (1987, ไม่มีเลขหน้าอ้างอิงใน ผดุง อารยะวิญญู, 2542, หน้า 22-23) ได้ให้นิยามคนหูหนวกและคนหูตึง ไว้ดังนี้

คนหูหนวก (A deaf person) ในทางการศึกษา หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ตีกว่า 90 เดซิเบล (ISO) หรือมากกว่า การสูญเสียดังกล่าวทำให้คนหูหนวกไม่เข้าใจการพูด ไม่ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟังหรือไม่

คนหูตึง (A hard - of hearing person) ในทางการศึกษา หมายถึงคนที่สูญเสียการได้ยินอยู่ระหว่าง 35-89 เดซิเบล (ISO) บุคคลดังกล่าวมีปัญหาในการฟังและเข้าใจการพูด แต่เข้าใจคำพูดบ้างไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม

หากแบ่งตามระดับการสูญเสียการได้ยินตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะได้การสูญเสียการได้ยิน 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 35 ถึง 54 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินช่วงนี้มักไม่ต้องการการศึกษาพิเศษ แต่ต้องการความช่วยเหลือในการสวมเครื่องช่วยฟัง

ระดับที่ 2 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 55 ถึง 69 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินในช่วงนี้ต้องการการศึกษาพิเศษบ้าง ต้องการความช่วยเหลือในด้านการสวมใส่เครื่องช่วยฟัง การฝึกพูดด้านภาษา และการแก้ไขการพูด

ระดับที่ 3 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 70 ถึง 89 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินในช่วงนี้ต้องการการศึกษาพิเศษ ต้องการความช่วยเหลือในด้านการได้ยิน การพูด ภาษา การแก้ไขการพูดและบริการพิเศษทางด้านการศึกษา

ระดับที่ 4 สูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลหรือมากกว่าเด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับนี้ต้องการความช่วยเหลือ และบริการพิเศษทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กในระดับที่ 3

จากความหมายของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สามารถสรุปได้ว่า เด็กที่เกิดมาแล้วไม่สามารถได้ยินเสียงหรือได้ยินบ้างเล็กน้อยหรือเด็กที่สูญเสียการได้ยินเมื่อยังอยู่ในวัยทารกก่อนที่จะเรียนรู้ภาษาพูด หรือสูญเสียการได้ยินในภายหลัง ทำให้ไม่ได้ยินโดยสิ้นเชิง เรียกว่าคนหูหนวกและสามารถได้ยินบ้างแต่ไม่เท่าคนปกติทั่วไป เรียกว่าคนหูตึง

4.2 ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ผดุง อารยะวิญญู (2542, หน้า 23-24) กล่าวถึงลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ดังนี้

1) การพูด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีปัญหาทางการพูด เด็กอาจจะพูดไม่ได้หรือพูดไม่ชัด ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการสูญเสียการได้ยินของเด็ก เด็กที่สูญเสียการได้ยินเล็กน้อยอาจพูดได้ เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับปานกลางสามารถพูดได้ แต่ไม่ชัด ส่วนเด็กที่สูญเสียการได้ยินมากหรือหูหนวก อาจพูดไม่ได้เลยหากไม่ได้รับการสอนพูดตั้งแต่วัยเด็ก นอกจากนี้การพูดขึ้นอยู่กับอายุของเด็ก เมื่อสูญเสียการได้ยินอีกด้วย หากเด็กสูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิด เด็กจะมีปัญหาในการพูดอย่างมาก หากเด็กสูญเสียการได้ยินหลังจากที่เด็กพูดได้แล้ว ปัญหาในการพูดจะน้อยกว่าเด็กที่สูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิด ปัญหาในการพูดของเด็กนอกจากจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการสูญเสียการได้ยินแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอายุของเด็ก เมื่อเด็กสูญเสียการได้ยินอีกด้วย

2) ภาษา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีปัญหาเกี่ยวกับภาษา เช่น มีความรู้เกี่ยวกับศัพท์ในวงจำกัด เรียงคำเป็นประโยคที่ผิดหลักภาษา เป็นต้น ปัญหาทางภาษาของเด็กคล้ายคลึงกับปัญหาในการพูด นั่นคือ เด็กยิ่งสูญเสียการได้ยินมากเท่าใดยิ่งมีปัญหาในทางภาษามากขึ้นเท่านั้น

3) ความสามารถทางสติปัญญา จากรายงานการวิจัยเป็นจำนวนมากพบว่า มีการกระจายคล้ายเด็กปกติ บางคนอาจโง่ บางคนอาจฉลาด บางคนอาจฉลาดถึงขั้นเป็นอัจฉริยะก็มี

4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจำนวนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิธีการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลที่

ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันเหมาะที่จะนำมาใช้กับเด็กปกติมากกว่า วิธีการบางอย่างจึงไม่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ยิ่งไปกว่านั้นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีปัญหาทางภาษา และมีทักษะทางภาษาจำกัด จึงเป็นอุปสรรคในการทำข้อสอบ เพราะผู้ที่ทำข้อสอบได้ดีนั้นต้องมีความรู้ทางภาษาเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ค่อนข้างต่ำกว่าเด็กปกติ

5) การปรับตัว เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจมีปัญหาในการปรับตัวสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการสื่อสารกับผู้อื่น หากเด็กสามารถสื่อสารได้ดี ปัญหาทางอารมณ์อาจลดลงทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ แต่ถ้าเด็กไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี เด็กอาจเกิดความคับข้องใจ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องปรับตัวมากกว่าเด็กปกติบางคนเสียอีก เด็กที่มีความฉลาดอาจปรับตัวได้ดี ส่วนเด็กที่ไม่ฉลาดอาจมีปัญหาในการปรับตัวได้

วารี ธิระจิตร (2545, หน้า 47) สรุปลักษณะเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไว้ ดังนี้

1) เด็กหูหนวกจะมีปัญหาทางภาษามาก เพราะขาดการสื่อความหมายด้านภาษาพูดต้องใช้มือแทนภาษาพูด เวลาพูดเสียงจะเพี้ยน ทำให้ติดต่อกับบุคคลอื่นได้น้อย คนหูหนวกมักเขียนหนังสือผิด เขียนกลับคำ รู้ศัพท์น้อย การใช้ภาษาเขียนผิดพลาด

2) เด็กหูหนวกจะมีปัญหาด้านอารมณ์ เพราะสาเหตุของภาษาทำให้การสื่อความเพื่อทำความเข้าใจเป็นไปได้ยากลำบาก ถ้าหากไปอยู่ในสังคมที่ไม่เป็นที่ยอมรับแล้วย่อมเพิ่มปัญหามากขึ้น ทำให้เด็กมีสุขภาพจิตเสื่อม เกิดปมด้อย ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ ก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ เช่น โกรธง่าย เอาแต่ใจตนเอง ขี้ระแวง ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีความหนักแน่นอดทนต่อการทำงาน

3) เด็กหูหนวก จะมีปัญหาด้านครอบครัว หากครอบครัวของเด็กหูหนวกไม่ยอมรับ เด็กขาดความรักความเข้าใจ ขาดความอบอุ่นทางใจ มีความทุกข์เพราะความน้อยเนื้อต่ำใจแล้วย่อมก่อให้เกิดปัญหาฝังรากลึกในจิตใจของเด็กมากขึ้น เพราะจะระบายกับใครก็ไม่ได้ เนื่องจากความบกพร่องทางการสื่อความหมายทางการพูด

4) เด็กหูหนวกจะมีปัญหาด้านสังคม ถ้าหากอยู่ในสังคมที่ไม่ยอมรับรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดความเข้าใจ มักถูกกลั่นแกล้ง ล้อเลียน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กหูหนวกเกิดความคับข้องใจ น้อยเนื้อต่ำใจ และบางครั้งอาจตกเป็นเครื่องมือของพวกมิฉฉ่าที่กลายเป็นอาชญากร เป็นต้น

5) เด็กหูหนวกจะมีปัญหาทางด้านความมืด เพราะเด็กหูหนวกใช้ตาแทนการฟังเสียงต่างๆ ถ้าขาดแสงสว่างก็ขาดการมองเห็นจะไม่สามารถสื่อความหมายได้

6) เด็กหูหนวกจะมีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ บุคคลที่หูหนวกจะเสียสิทธิในการประกอบอาชีพไม่เท่าเทียมกับเด็กปกติ

ดังนั้นลักษณะเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะมีความบกพร่องทางการได้ยิน การพูด ด้านภาษา ความสามารถทางสติปัญญา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการปรับตัว ทำให้เด็กเกิดปัญหาด้านอารมณ์ สังคม ไม่มีความมั่นใจ ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกมา

4.3 การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อาจกระทำได้หลายลักษณะ สำหรับเด็กเล็กก่อนเข้าโรงเรียน รัฐอาจส่งครูไปสอนหรือเตรียมความพร้อมที่บ้านในกรณี que เด็กยังเล็ก หากเด็กอยู่ในวัยอนุบาล เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อมและการฝึกฟัง การอาจจัดเป็นศูนย์เด็กเล็กหรือศูนย์การศึกษาพิเศษก็ได้ สำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเรียนนั้น อาจจัดกลุ่มนักเรียน ดังนี้ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542, หน้า 31-32)

4.3.1 ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติเป็นชั้นพิเศษเต็มเวลา มีครูประจำชั้นพิเศษ และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยเฉพาะควรให้เด็กอยู่ในชั้นพิเศษไม่เกิน 3 ปี สำหรับเด็กหูหนวก และ 4 ปี สำหรับเด็กหูตึง หลังจากนั้นก็แล้ว ควรมีโอกาสในการเรียนร่วมบางเวลา หรือเต็มเวลาในชั้นเรียนปกติ

4.3.2 ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ แต่มีการเรียนร่วมบางเวลา เด็กจะเรียนในห้องเสริมวิชาการ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้นสอนวิชาสามัญ ฝึกฟัง และฝึกพูด ส่วนในชั่วโมงวิชาอื่น เช่น ศิลปะ พลศึกษา เด็กจะไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ

4.3.3 ชั้นพิเศษในโรงเรียนพิเศษ แต่มีการเรียนร่วมบางเวลาเป็นห้องเรียนเฉพาะสำหรับเด็กประเภทนี้ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้น ทำหน้าที่สอนวิชาสามัญ และมีนักแก้ไขการพูดหรือนักโสตสัมผัสเป็นผู้สอนภาษาการพูดและการฝึกฟัง ส่วนวิชาอื่น ๆ เด็กอาจไปเรียนรู้ในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ

4.3.4 เรียนเต็มเวลา เป็นการส่งเด็กเข้าเรียนกับเด็กปกติในทุกวิชา แต่อาจมีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือ หากเด็กมีปัญหาในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ

4.4 ภาษามือ

คนหูหนวกไม่ได้ยินเสียงพูดเหมือนคนปกติ จึงไม่สามารถพูดได้ แต่สายตาของคนหูหนวกปกติ จะมองเห็นกริยาอาการ ทำทางต่างๆ ที่เคลื่อนไหวไปมาได้ ภาพต่างๆที่แลเห็นนั้นเป็นสื่อทำให้คนหูหนวกเรียนรู้ความหมาย แม้จะไม่เข้าใจได้ไม่มากหรืออาจจะเข้าใจไม่ลึกซึ้งนัก แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลผลักดันให้คนหูหนวกพยายามใช้ท่าทาง ร่างกายและสีหน้าเพื่อแสดงความรู้สึกภายในของเขาที่มีอยู่ ให้คนอื่นเข้าใจความต้องการของเขาได้บ้าง ท่าทางที่แสดงนั้นเราจะสังเกตได้ว่าเป็นท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติมากที่สุดและจากท่าทางธรรมชาตินั้นเองได้มีการพัฒนาขึ้นโดยใช้มือทำท่าต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกิดเป็นท่าทางใช้แทนความหมายในคำพูดของคนปกติได้ เราเรียกภาษาท่าทางที่ได้รับการพัฒนานี้ว่า “ภาษามือ”

4.4.1 ความหมายของภาษามือ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า ๗-๙) กล่าวถึง ความหมายของภาษามือ ดังนี้

ภาษามือ คือ ภาษาสำหรับคนหูหนวก ใช้มือ สีหน้าและกริยาท่าทาง ประกอบในการสื่อความหมายและถ่ายทอดอารมณ์แทนการพูด ภาษามือของแต่ละชาติมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับภาษาพูดอเมริกัน และภาษาไทย เป็นต้น ภาษามือเป็นภาษาที่นักการศึกษาทางด้านการศึกษาของคนหูหนวกตกลงและยอมรับกันว่า เป็นภาษาหนึ่งสำหรับติดต่อสื่อความหมายระหว่างคนปกติกับคนหูหนวก ในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Sign Language” หรือ “Manual Communication”

4.4.2 แหล่งที่มาของภาษามือ

1) จากชุมชนคนหูหนวก คนหูหนวกแต่ละอาชีพ จะมีภาษาเฉพาะที่จำเป็นสำหรับอาชีพ คำศัพท์ภาษามือที่ได้มาจึงเป็นคำที่คนหูหนวกใช้อยู่ และคนปกติที่เกี่ยวข้องเข้าใจ เมื่อนำคำศัพท์มารวมกันจะได้คำที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพิ่มขึ้น เช่น ช่างตัดเสื้อ จะมีคำว่า กรรไกร จักร เข็มเย็บผ้า ช่างไม้ จะมีคำว่า ไม้ เลื่อย กบ (ไสไม้) ช่างทาสี จะมีคำว่า ทาสี สีแดง สีขาว ฯลฯ

2) จากนักวิจัยภาษามือ ซึ่งเป็นกลุ่มคนหูหนวก มีหน้าที่รวบรวมภาษามือจากคนหูหนวกอาชีพต่างๆทั่วประเทศ นำคำที่ได้มาพิจารณาว่าใช้ต่างกันหรือเหมือนกัน (ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง ภาคอีสาน) ท่ามือเหล่านั้นต้องไม่ขัดต่อประเพณีวัฒนธรรมของชาติ การวิจัยจำเป็นต้องมีคนปกติที่มีความรู้เรื่องภาษามือและภาษาไทยอย่างดีเป็นผู้ช่วยเหลือ

3) จากครูโรงเรียนสอนคนหูหนวก เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียน การได้สนทนา ให้คำปรึกษาระหว่างครู-นักเรียน ผู้ปกครอง ทำให้ครูเข้าใจภาษามือ บางครั้ง อาจเป็นภาษาท่าทาง (ภาษาธรรมชาติ) ของนักเรียนหูหนวก

ภาษามือที่ใช้ในกลุ่มคนหูหนวก มี 2 แบบ คือ

1) ภาษามือธรรมชาติ (Sign Language) คนหูหนวกเป็นผู้สร้างขึ้น และใช้ร่วมกันในแต่ละชุมชนหรือในแต่ละชาติ เช่น American Sign Language, British Sign Language, Swedish Sign Language ซึ่งส่วนมากเป็นท่าเลียนแบบธรรมชาติ ที่จะช่วยให้ คนหูหนวกได้มีพัฒนาการในภาษาประจำชาติเท่าเทียมกับคนปกติ เช่น ว่ายน้ำ โทรศัพท์ เครื่องบิน รถไฟ ฯลฯ

2) ภาษามือประดิษฐ์ (Signed) คือ ภาษามือที่ครู ผู้ปกครอง หรือญาติมิตรของคนหูหนวกคิดขึ้นแทนภาษาพูด และภาษาเขียนประจำชาติ เพื่อให้มีคำใช้ให้เพียงพอในการศึกษา และการสื่อความหมายโดยเฉพาะเรื่องนามธรรม ภาษามือที่ประดิษฐ์ขึ้นนี้ บางทีเรียกว่าภาษามือที่ใช้ในห้องเรียน หรือภาษามือที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งเป็นภาษาที่ทำท่า คำแต่ ละคำตามไวยากรณ์ภาษาพูดหรือภาษาเขียนของคนปกติ ภาษามือประดิษฐ์มักจะนำแบบสะกดนิ้วมือ (Finger spelling) มาประสมด้วย เช่น ดีใจ ย่า ยาย ประชาชน (คน+ป) พลเมือง (คน+พ)

โครงสร้างของภาษามือ ประกอบด้วย

1) ท่ามือ (The handshape) คือ การท่ามือเป็นท่าต่างๆ เช่น กำมือ แบนมือ กางนิ้ว รวมนิ้ว จีบนิ้ว ฯลฯ

2) ตำแหน่งของมือ (The positions of the hands) ตำแหน่งของมือ จะให้ความหมายที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าท่ามือจะเป็นท่าเดียวกัน เช่น ใช้นิ้วชี้ชี้ที่หน้าอก หมายถึง “ฉัน” ถ้าชี้ที่ขมับ หมายถึง “รู้” ตำแหน่งที่ทำท่ามือควรจะอยู่ในรัศมีที่สายตาสามารถมองเห็นได้ง่ายและชัดเจน คือ บริเวณศีรษะและใกล้ใบหน้า ไม่ควรต่ำกว่าระดับเอว คำภาษามือที่แสดงถึงความรู้สึกต่างๆ มักจะแสดงท่ามือในตำแหน่งใกล้เคียงกับความหมายของ คำนั้น เช่น

ท่ามือบริเวณศีรษะ จะเกี่ยวกับความคิด เช่น รู้ ผัน ฉลาด

ท่ามือบริเวณอก จะเกี่ยวกับความรู้สึก รัก เสียใจ ขอบคุณ

ท่ามือบริเวณลำตัว จะเป็นคำทั่วไป เช่น ลูก ชักผ้า รองเท้า

3) การเคลื่อนไหวของมือ (The movement of the hands) การเคลื่อนไหวของมือ ทำมืออย่างเดียวกัน แต่เคลื่อนไหวไปในทิศทางเดียวกัน ความหมายจะแตกต่างกัน เช่น มือทั้งสองตั้งขึ้น หัวแม่มือชิดกัน และเลื่อนออกห่าง คือ “เปิด” แต่ถ้ามือห่างกันพอควรแล้วเลื่อนให้หัวแม่มือชิดกัน หมายถึง “ปิด” การเคลื่อนไหวมือ มักจะใช้มือที่ถนัดเป็นมือที่เคลื่อนไหว ไม่บังคับว่าจะต้องใช้มือซ้าย หรือมือขวาเสมอไป

4) ทิศทางของฝ่ามือ (The orientation of the palms in relationship to the body or to each other) เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้ฝ่ามือมีความหมายต่างกัน เช่น ทำมือทำเดียวกัน ตำแหน่งเดียวกัน แต่ทิศทางของฝ่ามือต่างกัน ความหมายจะต่างกัน เช่น ตั้งมือขึ้น นิ้วชิดกันหันฝ่ามือออก ยื่นไปข้างหน้า หมายถึง “ของเขา” แต่ถ้าหันฝ่ามือเข้าหาตัว หมายถึง “ของฉัน”

4.4.3 หลักสำคัญในการทำท่าภาษามือ

ภาษามือเป็นภาษาท่าทางซึ่งมีการเคลื่อนไหวของมือเป็นหลัก และใช้กริยาอาการ หน้าตาเป็นส่วนประกอบ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ท่าภาษามือควรเป็นท่าที่ท่ากาย สะดวก มีความหมาย ใกล้เคียงธรรมชาติไม่มีหลายจังหวะ เหมาะสมกับหลักสรีระศาสตร์ ท่าภาษามือ ควรทำอย่างมีจังหวะ มีการเว้นระยะ ไม่ทำรวดเร็วหรือซ้ำเกินไป อยู่ในรัศมีที่สายตา มองเห็นได้ การทำท่ามือเดียวหรือสองมือขึ้นอยู่กับระดับสายตาที่จะมองเห็นท่าภาษามือบริเวณ ไบหน้าจะทำมือเดียว เช่น สวย ดี ระดับต่ำลงมาทำสองมือ เช่น ลูก ชักผ้า ภาษามือ จะไม่ทำท่าต่ำกว่าระดับเอว ยกเว้นบางคำที่ทำท่ามือจากเอวลงไป เช่น กางเกง กระโปรง การทำท่าภาษามือไม่มีการบังคับว่าต้องเป็นมือซ้ายหรือมือขวา ถ้าทำท่าสองมือ มือที่ถนัดจะเป็นมือที่เคลื่อนไหว ส่วนอีกมือหนึ่งจะเป็นฐาน

ในการทำท่าภาษามือ การแสดงสีหน้าและการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของไบหน้า เช่น คิ้ว ปากเป็นสิ่งที่สำคัญช่วยให้เข้าใจความหมายของภาษามือชัดเจนขึ้น เช่น

ท่าภาษามือ ดีใจ เสียใจ เจ็บ ปวด ต้องแสดงสีหน้าด้วย

การเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของไบหน้า เช่น

การส่ายศีรษะ หมายถึง การปฏิเสธ

การขมวดคิ้ว หมายถึง การแสดงความสงสัย

การเลิกคิ้ว หมายถึง การแสดงคำถามที่ต้องการคำตอบ

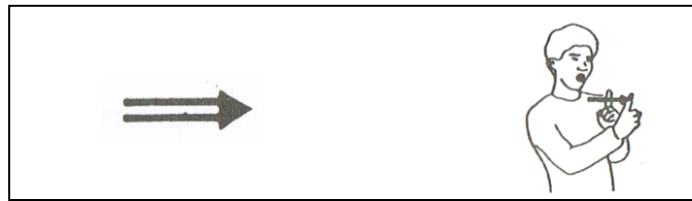
การแสดงสีหน้าและการเคลื่อนไหวบนไบหน้าประกอบท่าภาษามือ ควรทำแต่พองาม สุภาพ ครูผู้สอนที่ต้องใช้ภาษามือควรสวมเสื้อสีเข้ม ไม่มีลวดลายเพื่อให้เห็นท่าภาษามือชัดเจน

สมาคมหูหนวกแห่งประเทศไทย (2543, ไม่มีเลขหน้า) กำหนดสัญลักษณ์แทน การเคลื่อนไหว ของภาพท่าภาษามือ โดยลูกศรและสัญลักษณ์ถูกใช้เพื่อเจาะจงเฉพาะ การเคลื่อนไหวสำหรับแต่ละกลุ่มท่าภาษามือ เพื่อช่วยในการเรียน กลุ่มแรกคือเหล่าท่ามือของ จังหวะการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน กลุ่มที่สองคือเหล่าท่ามือซึ่งแสดงการเคลื่อนไหวที่ซ้ำๆ กัน กลุ่มที่สามคือ เหล่าท่ามือ ซึ่งแสดงกรเคลื่อนไหวที่มีการสั้น ชยับ และการหมุนปลายแขน ดังนี้ **กลุ่มแรก จังหวะของการเคลื่อนไหวขั้นพื้นฐาน (Rhythms of basic movement)**

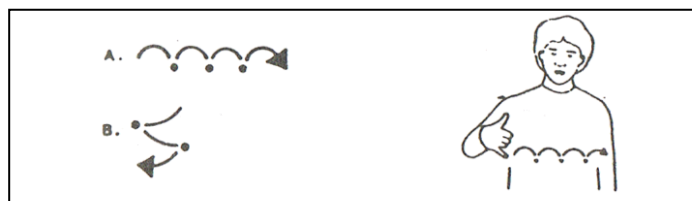
1) ลูกศรธรรมดาแสดงถึงทิศทางและระยะทางของการเคลื่อนไหว (Simple arrows show the direction and approximate length of movement)

2) การเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว (Rapid movement)

3) การเคลื่อนที่จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งโดยก้าวสั้นๆ (Movement is from point to point by small steps, with a slight bounce)

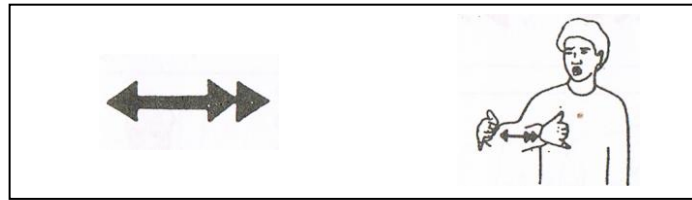

กลุ่มที่สอง การเคลื่อนไหวที่ซ้ำๆ กัน (Repeated movements)

1) การเคลื่อนที่ไปในทางเดียวกันหลายๆ ครั้ง (Unidirectional movements)

2) การเคลื่อนไหวที่ไป-กลับหลายๆ ครั้ง (Bidirectional movements)

3) การที่มือทั้งสองเคลื่อนสลับกันไปทิศทางเดียวกัน ซ้ายครั้ง ขวาครั้ง (Alternating movements by the two hands, unidirectional movements)

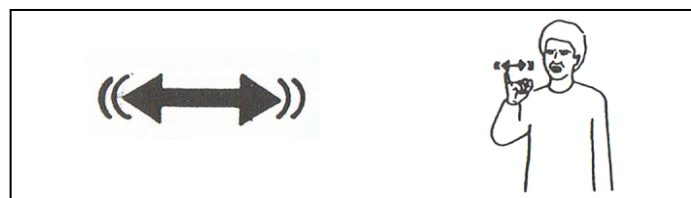

4) การหมุนข้อมือหรือส่วนของแขนระหว่างข้อศอกกับมือเป็นวงกลมหลายๆ ครั้ง เป็นรูปใกล้เคียงวงกลมซึ่งง่ายที่สุดสำหรับที่กล้ามเนื้อจะสร้างขึ้นมาได้ (Repeated circling pivoting from the wrist or elbow. The approximate circle which is easiest for the muscles to produce)

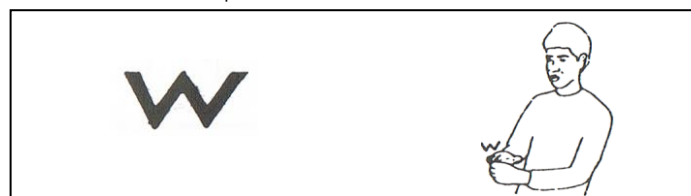

กลุ่มที่สาม การเคลื่อนไหวที่มีการสั่น การขยับและการหมุนปลายแขน (Vibrating and nodding movements, and forearm rotation)

1) การเคลื่อนไหวที่ไปสองทิศทางที่มีการสั่น สั้นและเร็วมาก (Bidirectional vibrating movements. Small very quick movements)

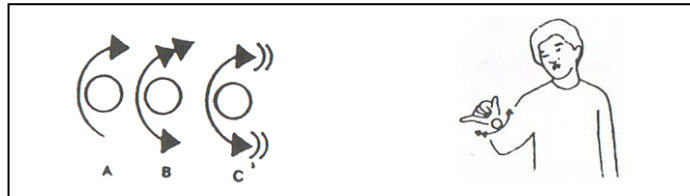

2) การแตะเบาๆ หลายครั้ง (Repeated tapping contact)

3) การหมุนปลายแขน (Forearm rotation)

- A. การหมุนครั้งเดียว (Simple motion)
- B. การหมุนไปมา (Bidirectional)
- C. การหมุนแบบสั่นไปมา (Vibrating motion)

นอกจากชนิดของการเคลื่อนไหวของท่ามือทั้ง 3 กลุ่มแล้ว ยังกำหนดสัญลักษณ์การงอนิ้ว และการเปลี่ยนท่ามือ (Finger bending and changes of handshape) ดังนี้

1) การเคลื่อนไหวที่มีการปิดเข้าเล็กน้อยทุกนิ้วเกือบจะรวมเข้าด้วยกัน คือ การกระพริบ (Very tiny closing movements, fingers almost together ; twinkling)

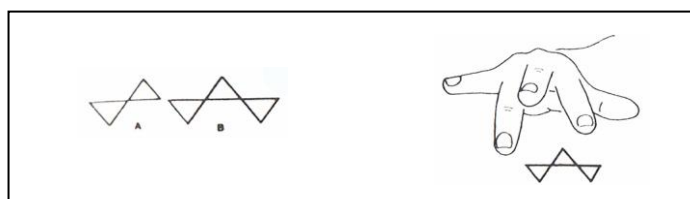

2) ปลายนิ้วคลายออกจากใต้นิ้วหัวแม่มือ หมายถึงประกายไฟและกระแสไฟฟ้า (Finger tips escape from under the thumb ; sparkling and electricity)

3) การกระดิกนิ้วในลักษณะท่าเล่นเปียโนคือการพิมพ์ดีด (Piano-playing typing)

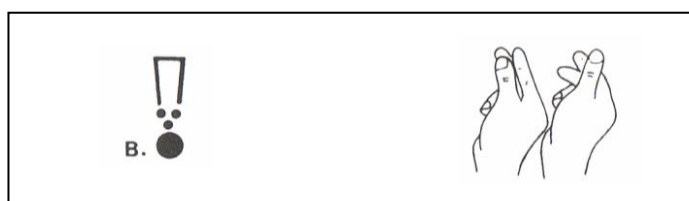
- A. กระดิก 2 นิ้ว (Two fingers)
- B. กระดิก 5 นิ้ว ("5" hand)

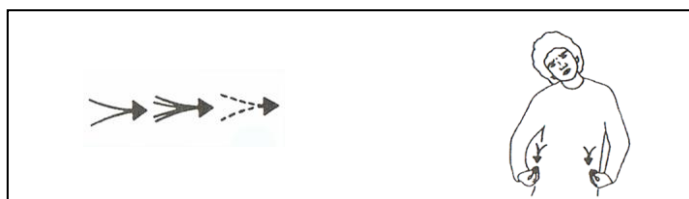
4) สัญลักษณ์แรก (A.)แสดงถึงสิ่งที่มีลักษณะละเอียดหรือเป็นผง โดยให้นิ้วมือทั้งสี่ถูกับนิ้วหัวแม่มือหลายๆ ครั้ง (“Crumbling” movement fingers rubbing repeatedly against the thumb)

สัญลักษณ์ที่สอง (B.) ใช้นิ้วชี้ นิ้วกลางและนิ้วหัวแม่มือเท่านั้น (The second symbol can show just two finger doing this)

5) การเคลื่อนไหวที่เริ่มจากท่ากางนิ้วแล้วจบลง โดยการขยับปลายนิ้วทั้งหมดเข้าหากัน (During motion in the direction of the arrow; fingertips close to touch the thumb)

6) การใช้นิ้วหัวแม่มือสัมผัสนิ้วอื่นครั้งหนึ่ง โดยเริ่มจากนิ้วก้อยจนถึงนิ้วชี้ (Fingers rub past the thumb once, from the little to the index)

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

วิจิตรา อุดมมุจรินทร์ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเล่านิทานที่มีต่อการพัฒนาความรู้และความเข้าใจความหมายของศัพท์ในกลุ่มอาการดาวนีย์ ระดับก่อนประถมศึกษา อายุ 4-7 ปี ระดับเซเวียร์ปัญญา 35-68 โรงพยาบาลราชานุกูล กรุงเทพฯ ที่มารับบริการส่งเสริมพัฒนาการ พ.ศ.2541 จำนวน 16 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มตัวอย่างได้รับการสอนโดยใช้หนังสือนิทานประกอบภาพและสื่อประสม เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ กิจกรรมการเล่านิทาน แบบทดสอบความรู้และความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ในกลุ่มเด็กอาการดาวนีย์ก่อนประถมศึกษาหลังการใช้กิจกรรมการเล่านิทานเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้กิจกรรมการเล่านิทานอย่างมีนัยสำคัญที่ .01

มธุรส ศรีสุเมธากุล (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการสอนอ่านคำภาษาไทยโดยใช้บัตรคำและหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านคำภาษาไทยของเด็กวัยก่อนเรียน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และแบบจับคู่คะแนน จากโรงเรียนอนุบาลวัดปรินายก จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 และอนุบาลปีที่ 2 จำนวนชั้นละ 28 คน เป็นเวลา 4 สัปดาห์เท่ากัน จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนทั้งสองชั้นมีคะแนนการอ่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จึงสรุปได้ว่าการสอนอ่านคำภาษาไทย โดยใช้บัตรคำและหนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน สามารถพัฒนาการอ่านของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัชรี คุรุทเมือง (2550, หน้า) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนภาษาไทย โดยใช้หนังสือนิทานร้อยกรอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านท่าแหวน จังหวัดลำปาง จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสือนิทานร้อยกรอง มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีอัตราการในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนภาษาไทยสูงขึ้น โดยมีอัตราพัฒนาการเฉลี่ยอยู่ที่ 36.06

นันทนวล มะลิ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาความสามารถในการอ่านของเด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ โดยใช้หนังสือนิทานคำกลอนของนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่านในระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนบ้านหนองสามพญา จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และใช้เวลาใน

การทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 50 นาที รวม 30 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ หนังสือนิทานคำกลอน แบบทดสอบความสามารถในการอ่านและแบบทดสอบวัดความเข้าใจความหมายของคำ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้หนังสือนิทานคำกลอนมีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับดี เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้มีความสามารถในการอ่านคำหลังการสอนอ่านโดยใช้หนังสือนิทานคำกลอนสูงกว่าก่อนการสอนอ่านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุมาลี จอดนอกและคณะ (2551, หน้า 63) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเป็นคำ ของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ด้านการอ่านระหว่างก่อนและหลังการสอนอ่านเป็นคำด้วยเทคนิคการใช้รูปภาพเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ที่ได้รับการสอนอ่านเป็นคำ ด้วยเทคนิคการใช้รูปภาพ พบว่านักเรียนที่มีความบกพร่องในการเรียนรู้มีความสามารถอ่านเป็นคำหลังการสอนอ่านเป็นคำสูงกว่าก่อนการสอนอ่านเป็นคำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บราวน์ (Brown, 1997, p. 113) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง ในสหรัฐอเมริกา โดยครูจุดมูมการ์ตูนไว้บนแผ่นป้ายคำลีหน้าห้องเรียน นักเรียนจะเลือกตัดการ์ตูนจากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร มาติดที่มุมดังกล่าวพร้อมอธิบายจุดเด่นของภาพและคัดเลือกไปติดที่ป้ายพิเศษ วิธีนี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจจุดสำคัญของภาพการ์ตูนในหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร ซึ่งช่วยสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบันของประเทศชาติและโลกได้ดี มีความรู้กว้างขวาง ทันทต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เด็กส่วนใหญ่ชอบและให้ความสนใจต่อกิจกรรมในลักษณะนี้เป็นอย่างมากทั้งผู้จัดและผู้อ่าน

รอบบิน (Robbins, 1981, ไม่มีเลขหน้า อ้างอิงใน ศรียา นิยมธรรม, 2544, หน้า 52) ได้เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของเด็กหูหนวกวัยรุ่นที่มีภาพและไม่มีภาพประกอบคำภาษาอังกฤษพบว่าความเข้าใจในการอ่านนั้นดีกว่าอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อใช้ภาษามือร่วมด้วย